7

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

MORBIS EX NIMIA ET INTEMPESTIVA VENERE ORIVNDIS

QVAM

PROPITIO NVMINE DIVINO

PRÆSIDE

D. FRIDERICO HOFFMANNO

FACVLTATIS MEDICÆ SENIORE ET h. t. DECANO

PRO DOCTORIS GRADV

SVMMAQVE ARTIS MEDICÆ

PRIVILEGIA OBTINENDI FACVLTATE

AD. D. OCTOBR. A. MDCCXXV.

Eruditorum æquo iudicio ſubmittet

M. GODOFREDVS Obſt.

GLOGAVIA - SILES.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Typis IO. CHRISTIANI HILLIGERI, Acad. Typogr.

MECÆNATIBVS
FAVTORIBVS
ET
AMICIS
DICATA

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

MORBIS A NIMIA ET INTEMPESTIVA VENERE ORIVNDIS

§. I.

Iis rebus, quibus homo ad vitæ ſuſtentationem & ſanitatis tutelam opus habet, & quæ a veteribus nonnaturales appellari ſolent, excreta & retenta non ſine ratione annumerantur. Quod ſi enim vitæ & ſanitatis negotium paulo accuratius conſideramus, & cauſſas genuinas, quibus formalis ratio conſervationis noſtræ vitalis continetur, perpendimus; maxime omnium id obſervamus: ſine continuis ingeſtionibus & egeſtionibus, nec vitam ſalvam, nec ſanitatem integram, diu perſiſtere poſſe. Ea enim eſt motuum, qui vitæ præſunt, quos inter progreſſivus & inteſtinus ſanguinis principem merito ſibi vindicant locum, natura atque conditio, ut humores vitales, ſanguinem & lympham,

benignos & probe temperatos ex alimentis digeſtis & ſubactis extractos, iugi agitatione & partium inter ſe attritu, colliſu atque inde proveniente calore, ſenſim paulatimque intemperatos atque inutiles reddant, ſive quod maius eſt, in excrementitias ſalſo-ſulphureo-viſcidas ſordes, quæ foras e corpore propelli debent, convertant, quorum in locum omnino novi, recentes, temperati & blandi ſucci, ex alimentis per convenientem digeſtionem & extractionem eliciendi, ſubſtitui & ſurrogari debent. Inde fit, ut ſine alimentis, nec homo, nec ullum animal diu vivere queat. Ex ingeſtis enim elaborantur ſucci valde nobiles, qui boni ſanguinis, lymphæ, humoris nutritii & mobiliſſimi iſtius fluidi, quod a ſanguine in cerebro ſeparatur & per nervos dimittitur, materiam ſuggerunt, & utique ad tempus retineri debent; poſtea vero, calore & motu effœti & inutiles redditi, rurſus excernendi ſunt. Quæ retentiones & excretiones, ſi debito modo, tempore & per congrua organa ſuccedunt, functiones utique corporis noſtri rite procedunt, ſive ſecundum naturam & ordinem perficiuntur: contra vero ſi in iis eſt vitium, & quod excernendum erat intus manet & retinetur, ſive id quod in uſum vitæ intus aſſervari & retineri debuerat, plus iuſto excernitur, & ſanitas & vita valde periclitatur.

§. II.

Neque vero tantum humores, qui noxii & conſervationi vitali infeſti ſunt foras e corpore proſcribendi ſunt, ſed etiam, quod mirum videtur, ſucci nobiliſſimi, ex delibatiſſima & ſubtiliſſima ſanguinis & lymphæ & fluidi nervei parte elaborati, cuius generis eſt liquor ille ſeminalis lymphaticus valde ſpirituoſus, qui in teſtibus virilibus ſingulari atque ſtupendo artificio conficitur, ſi nimia eius eſt abundantia, utiliſſime effundi debet,

debet, quod licito modo fit in coniugio, ad procreandum ſobolem deſtinato, viam monſtrante ipſa natura, quæ a nimia huius liquoris copia per nocturnas ſic dictas pollutiones ſeſe ſponte liberat, & quæ ſi non excedunt, non adeo etiam ſunt pernicioſæ. Etenim obſervatione & indagine certe non indignum eſt, quod ipſa natura, humorum, qui vires & vitam ſuſtinent, qui robur, ſenſum & motum præſtant partibus, & functionibus obeundis præſunt, optimorum & benigniſſimorum, ſuperfluam abundantiam ferre plane nequeat, exemplo ſanguinis & ſeminis, ut potius in ſanitatis & vitæ deſtructionem iidem convertantur. Et de ſanguinis abundantia, ſi excedit, quam graves & periculi plenas, tam in ſequiori, quam in nobiliori ſexu, afflictiones ingignat, res inter omnes eſt notiſſima. Quare ad plethoram tanquam fœcundam morborum genetricem minuendam, & morbos exinde pullulantes arcendos, vel ſanguinis miſſione, vel ſalutari naturæ in menſium, hæmorrhoidum vel etiam narium fluxu, nihil ſalutarius, nihil præſtantius contingere poteſt. Idem accidit circa nimiam ſeminis in organis generationi dicatis aſſervati copiam. Hæc quantas noxas & quanta damna inferat, & graves morboſas afflictiones pariat, ex Medicorum obſervationibus ſollicita cura conſcriptis & memoriæ proditis conſtat. Plures enim ex diuturna retentione ſeminis ſuperflui atque eius prohibita eiectione, in inſaniam, melancholiam & maniam coniecti ſunt, pluresque difficilis ſanationis nervorum morbos, convulſivos ſpaſmodicos, febres quoque acutas, atque etiam languorem totius corporis ſibi contraxerunt.

§. III.

Si rationem, quare optimi etiam ſucci in perniciales transmutentur ac degenerent, inveſtigamus, præter vehementem eorum exagitationem & accelera-

tum nimis motum, ſtagnatio potiſſimum eſt, quæ omnis generis fluidorum in corpore naturam, craſin ac indolem plane turbat, pervertit ac deſtruit, dum humore immobili facto, mora vinculum mixtionis ſolvitur, partes ſecedunt & corruptionem ſubeunt. Quare ſicuti ſanguis, ſi ob redundantem molem lentius circumagitur, aut plane in canalium alveis ſubſiſtit, alienam prorſus inimicam naturam induit & corrumpitur: ita etiam genitura virilis, ſimile vitium & exitioſam valde labem contrahit, ſi organa & receptacula, eius ſuſceptioni & cuſtodiæ ſervientia, vaſa maxime deferentia & veſiculæ ſeminales, exuberante copia opplentur & infarciuntur. Et hæc quæ in liquorem ſeminalem cadit corruptela eo pernicioſior eſt, quo ſubtilior & ſpirituoſior eius eſt ſubſtantia, & quo magis, altius & promtius, ob penetrantiam & partium tenuitatem, in ipſius vitæ principia, & eas maxime partes, quæ exquiſito ſenſu & motu pollent, ſeſe inſinuat iisdemque exitialem noxam affricat.

§. IV.

Quamvis igitur ex his liquido pateat: laudabiles etiam & utiliſſimos humores nonnunquam corpori oneri, quin detrimento eſſe poſſe, ſi nempe plus iuſto retinentur, accumulantur & ſtagnatione labem ſuſcipiunt; viciſſim tamen conſtat: eorundem profuſam nimis & exceſſivam excretionem, corpus gravi damno afficere & cum ſanitatis diſpendio ſtare. Vt enim producto inſiſtamus exemplo, ſi ſanguis, a quibusdam haud abſone vitæ theſaurus dictus, immoderatius effunditur, aut largius quam corporis conſtitutio fert exantlatur, virium, quas conficit & cuſtodit, cum magno integritatis detrimento ingens fit iactura, & varii ex debilitate oriundi morbi ingruunt ac preſſo ſequuntur pede. Pari ratione ſeminalis in viris liquor, ſanguinis delibatiſ-

ſima

ſima pars, eodemque longe nobilior & ad vires fovendas aptior, ſi immodice profunditur & crebrius quam par eſt evocatur, longe magis inde virium robur labefactatur atque proſternitur, & graviſſima in corpus eiusque incolumitatem redundat noxa, quæ eo frequentior & periculoſior eſt, quo magis venereæ voluptatis lenociniis animus occœcatur, ne ingruens periculum animadvertat & prudenti conſilio ſenſim obrepens damnum præſcindat. Quod quemadmodum experientiæ calculo conſtat: ita, ut idem eo teſtatius eluceſceret, placuit inpræſentiarum utiliſſima nec adeo trita meditatione, obſervatius paullo in morborum, qui ab immoderatiori vel etiam intempeſtivo veneris exercitio incunabula trahunt, inquirere, eorundemque natales, cauſſas ac indolem uberius evolvere atque exponere. Faxit Deus feliciter!

§. V.

Vt igitur morborum, qui a nimia & intempeſtiva venere proficiſcuntur, originem, ſedem, indolem, cauſſas & modum quoque generandi, paulo ſpecialius & fuſius explicemus; primo omnium nobis indicanda ſunt, præcipua illa momenta & palmariæ cauſſæ, a quibus ceu a fonte omnia illa ſubſequentia damna promanant. Horum maxime duo ſunt: alterum eſt ingens virium, per crebrum & repetitum veneris actum & largam ſeminis emiſſionem, vitæ & vitalibus negotiis ſumme inſenſum, inductum diſpendium ac decrementum: alterum, illa vehemens animæ ſub ipſo actu & coitu paſſio atque commotio, cum phantaſia venereis ideis firmiſſime inhærentis, quippe quæ, non modo vehementiſſime liquidi nervei maſſam, ſed & totum nervorum & nervoſarum partium ſyſtema commovet atque exagitat, & hac ratione æquilibrium motuum vitalium atque

ani-

animalium tollendo, legitimum partium uſum earumque functiones mirifice pervertit & conturbat.

§. V.

Quod igitur primum concernit membrum: videlicet nimia ſeminis excretione virium, quæ cum vita pari paſſu ambulant, ingentem fieri iacturam; maxime omnium huius rei genuinas & ſufficientes cauſſas ordine evolvere oportet. Nolumus vero in huius veritatis confirmationem, plures ex veterum & recentiorum monumentis, auctoritates allegare, ſed pauciſſimas adduxiſſe nobis ſuffecerit, inter quas iure meritoque primum & principem locum HIPPOCRATIS obtinet, qui *L. de genitura* §. 1. ſcribit: *Genituram ab humido provenire, quod in corpore robuſtiſſimum eſt. Quod robuſtiſſimum ſecernatur argumentum hoc eſt, quia a veneris uſu tam pauca materia emiſſa imbecilles reddimur.* Plures non imperiti Medici in hac fuerunt ſententia, in uno coitu tantum virium conſumi, quantum una libra ſanguinis per venæſectionem ſubtrahitur. Ita GLISSONIVS ſentit, in *L. de anatom. hepat. c.* 45. inquiens: *exiguum ſeminis diſpendium plus damni infert ſpiritibus, ac ſi vigeſies tantum ſanguinis detractum fuerit.* Neque hac in re diſſentit elegantiſſimus LOMMIVS, qui *de ſanitate tuenda* p. 45. hæc prodidit: *Nulla res vires impenſius frangit immodico concubitu. Nam profunditur ſincerior humorum particula, caloris ſpiritusque vitalis pleniſſima, cuius iactura, tanto magis, quam effuſus ſine modo ſanguis corpus affligat, quanto ſemen illo calidius atque elaboratius eſt.* Atque hinc etiam ſciri poteſt, quam recte olim Poëta quidam recinerit:

Crebra venus, nervos, animi vim, lumina, corpus
Debilitat, mollit, ſurripit, orbat, edit.

Non minus memorabilia ſunt, quæ de nimiæ veneris noxa *Caſp.* REIES *in Camp. Elyſ. quæſt.* 46. *p.* 565. iudicat: *concubi-*

cubitus immodicus vires exhaurit, ſpiritus conſumit, calorem innatum mortificat, & quo plus detraxeris, de vita minues, cum cerebrum ſuapte natura frigidum & exſangue enervet, nervorum robur deiiciat, oculos & articulos debilitet cruditatesque pariat.

§. VI.

Verum enim vero non ſufficit in confirmationem veritatum medicarum cum auctoritatibus pugnare, ſed firma adducere oportet argumenta, quibus de certa ratione rei quisque convinci poſſit. E re itaque erit, paulo ſubtilius & accuratius generationem liquoris ſeminalis in corpore humano inveſtigare, atque eius elementa & ingredientia ex quibus conſtat, ſolicite eruere. Quem in finem maxime omnium ex anatomicis ſtructura ductuum ſeminalium & teſticulorum organica, atque elaboratio in iis ſucci genitalis, inquirenda erit. Primus omnium ex Anatomicis, *Regner de* GRAAF nominandus eſt, quo nemo rectius ſtructuram teſtium explanavit. Is enim præter alia pulcherrima obſervavit: totam teſtis molem ex innumeris candidis columnaribus filamentis vaſculoſis, repletis ſubtiliſſimo ſucco ſeminali, conſtare, & nonniſi congeriem & complicationem eſſe innumerorum minutiſſimorum tubulorum. Porro etiam annotavit: arteriam ſpermaticam, partim teſtium ſubſtantiam penetrare, partim per epididymides & per tunicam albugineam ſpargi, illudque iniectione aquæ coloratæ per ſiphonem demonſtravit. Foramen quoque epididymidis vidit, longitudinem eius ductus explicuit eiusque tortuoſam & ſerpentinam cavitatis productionem, aqua per ſiringam, infuſa in conſpectum produxit. Ex præſtantiſſimis clariſſimi huius viri obſervationibus denique compertum habemus: quod arteriæ ſanguinem ad teſtes deferant, inſuper-

que nervea vaſa propria candida teſtium componant ſubſtantiam eorum, quæ in ductu nervoſo per axim extenſo, & poſtea in ſingulari longiſſimo canali epididymidis producta, deſinunt in vaſa ſemen deferentia, quæ ad veſiculas ſeminales exonerantur, & hinc unacum ſucco ex paraſtatis expreſſo, in urethram ſemen evomant. Neque prætereundum erit paucis adhuc obvium experimentum, quo, in vaſa deferentia aer validius per tubulum inſufflatus, non modo veſiculas ſeminales, ſed & vaſa omnia in abdomine lymphatica, cum ductu thoracico, ſimul flatu diſtenduntur & pulchre conſpicua evadunt. Quod experimentum feliciſſime in tenerioris infantis corpore* confectum fuit. Ex quo communicatio & commercium ductuum & veſicularum ſeminalium, cum univerſo vaſorum lymphaticorum ſyſtemate, luculenter apparet.

§. VII.

Quod ergo ad elaborationem ſucci ſeminalis in canaliculoſa teſtium ſubſtantia attinet, hoc tenendum eſt: illum ex puriori, ſpirituoſa elaſtica, aëreo-ætherea & ſubtiliori oleaginoſa, lymphatica, arterioſi ſanguinis parte, a minimis vaſculorum ſeminalium orificiis excipi, & tanquam per cribrum ſeparari, artificio mere mechanico, & per ſpongioſas columnulas in vaſa deferentia advehi, dum interea ipſæ venæ intra profundam teſtis molem diſperſæ, nec non vaſa lymphatica, reliquam craſſiorem ſanguinis & lymphæ partem reducunt. Quum vero ſubtiliſſima hæc ſanguinis & lymphæ portio, per prolixum & intricatum labyrintheum teſtium ductum tranſeat & pervolvatur; nullum eſt dubium, quin in tranſitu, & quaſi terebratione horum ductuum, ſuccus hic, per ulteriorem diviſionem in minimas partes, maiorem ſubtilitatem atque penetranti-

am

am ineffabilemque ἐνεργείαν,& vim motivam acquirat, quæ utique in ſemine admiranda eſt, dum in momento per poros uteri penetrat, & in ovulo ...υλόμα embryonis efformatum animat, eius partes motu vivido expandit & ad nutritionem & auctionem idoneas reddit.

§. VIII.

Artificioſiſſima igitur illa teſtium, ex meris exiliſſimis vaſculis conſtans fabrica, exquiſitiſſime ſtructuræ cerebri reſpondet, cuius cortex identidem ex congerie minutiſſimorum canaliculorum compoſitus eſt. Quare aptiſſime teſtes & cerebrum ſimilem uſum & functionem habere colligitur, ut ſcilicet in utrisque tenuiſſima & ſpirituoſa expanſiva ſanguinis & lymphæ portio ſeparetur & ſucceſſive exaltetur. Et hinc forſan eſt, quod in teſtibus tam pauci & exiles nervorum rami appareant, quum illi communi cum cerebro & eodem fungantur munere, neque ſucco nervoſo egeant. Hinc etiam nemo non ſine erroris labe aſſerere poterit: liquidum illud ſpirituoſum, quod in teſtium mæandris ſeparatur, conſimilis admodum indolis, mixtionis, facultatis & virtutis eſſe cum fluidiſſimo illo ſucco, qui per cerebrum & medullam ſpinalem transcolatur, & per nervos in univerſum corpus diducitur. Nam quemadmodum magna vis & potentia movens, expandens & roborans in liquido cerebri & nervorum eſt; ita etiam illa ipſa ad animandam, & in maius evolvendam embryonis in ovulo machinulam neceſſaria eſt. Et ſicuti fluidum cerebri, quod ſpiritus animalis nomine veteres inſigniverunt, ad ideas & veſtigia rerum ſibi imprimenda, retinenda & in actum deducenda, capaciſſimum eſt: ſic eidem ſpiritui liquoris

ſeminalis tribuendum, quod in fœtum multoties cum paterno ſemine notæ, configurationes partium, faciei, oculorum, digitorum, deformationes quoque & labes viſcerum propagentur, item bonæ & pravæ animi diſpoſitiones, hæreditario quaſi iure in liberos tranſeant.

§. IX.

Præterea ſcire h. l. convenit: liquoris ſeminalis uſum non tantum ad procreandam ſobolem ſeſe extendere; verum etiam ad vitale corporis robur, ſeu vires augendas, admodum conferre. Siquidem obſervamus, in pubertate, quando potentia generativa & elaboratio ſeminis in teſtibus incipit, vocem augeri, tracheam dilatari, barbam & pilos creſcere, totumque corpus robur & firmitudinem accipere, ingenii quoque acumen augeri & iudicandi facultatem incrementum capere; quum pueri & evnuchi voce, robore & moribus, fœminas magis, quam viros referant. Idem quoque videmus in animantibus, quæ caſtratione alacritatem, vigorem, robur & audaciam amittunt & deponunt, ac longe imbecilliora & timidiora ſunt non caſtratis, quippe quæ, vernali potiſſimum tempore, quo generationi vacant & eorum teſticuli ſemine turgidi ſunt, valde animoſa, impavida, robuſtiora & generoſiora eſſe deprehenduntur.

§. X.

Ex quo clariſſime quidem patere arbitror: ſemen etiam ad robur & vires fulciendas & augendas plurimum facere; ſed quo pacto, & per quas vias liquor ſeminalis ad interiora corporis remeet atque pertingat, ut eidem vigoris augmentum maioremque firmitudinem inſpirare poſſit

poſſit, iam in quæſtionem venit. Quum vero ſuperius iam experimento anatomico exquiſitam veſicularum ſeminalium & vaſorum lymphaticorum, ipſiusque thoracici ductus, connexionem & commercium, adſtruxerimus; non ſine gravi ratione in hac verſamur ſententia: ſi capſulæ ſeminis aſſervationi dicatæ, nimium ſucco ſeminali turgent, neque tamen is foras dimittitur, delibatiſſima eius portio in connexa appoſita vaſa lymphatica reſorbetur, & horum ope ad maſſam ſanguinis neque minus ad cor & cerebrum advecta, vivifico quaſi rore, tum fluidas, tum ſolidas partes perfundit, illis ſpirituaſcentiam, his vero movendi potentiam ac robur conciliando & inſinuando.

§. XI.

Quæ quum ita ſint, prona utique exinde conſequentia elici poſſe putamus: immoderatam & ſæpius repetitam ſeminis emiſſionem, viciſſim robur ſuffurari ac proſternere, & totius corporis partes, maxime eas, quæ motui & ſenſui præſunt, cerebrum ſcilicet & univerſum nervoſum genus, mirifice debilitare, infirmas & imbecilles reddere, ut non mirum ſit, quod attritis his & imbecillitate affectis, maximum ſanitati iniungatur detrimentum & tot tantaque mala pullulent; quæ ordine iam recenſere & obſervationibus accuratis confirmare non erit inconſultum. Et primo occurrit memorabilis caſus quem *Timaeus a* GÜLDENKLEE *L.*II. *Caſ.* 17. conſignavit, fidem faciens: quendam tam intemperanter veneris caſtra eſſe ſequutum, ut aſſumtis etiam ſtimuli loco pharmacis, nullam omnino prætermitteret noctem, in qua non ſtrenue pugnaret: donec tandem viribus deficiens, oculis caligans, vertigine

& tremore artuum afflictus, lipothymia quoque correptus, libidines coercere & abſtinere coactus ſit. Idem affirmat ZACVTVS LVSITANVS *T. III. fol.* 10. Quinimmo non modo animi deliquium, ſed & ipſam mortem ſequutam eſſe GALENVS *L. I. de ſemine c.* 16. auctor eſt. Et PLINIVS *Lib. VII. c.* 53. *Hiſt. Nat.* refert: Corn. Gallum & Tit. Æterium, equites Romanos, in ipſo opere fuiſſe ſuffocatos; id quod etiam pluribus exemplis teſtatur *Alex.* BENEDICTVS *L.* 24. *de curand. morb. c.* 22. aliique plures.

§. XII.

Deinceps quum a crebriori coitu cerebrum & functiones animales quam maxime debilitentur; non eſt quod magnopere quis miretur, memoriam inde quoque valde imminui & tandem plane deficere, qua de re exempla proſtant apud *Vit.* RIEDLINVM, *Linear. Med.* A. 1697. *menſ. Jul. obſerv. I.* & *Jo. Chryſoſt.* MAGNENTIVM *de tabac. Exercit.* 6. *p.* 121. *ſeq.* Neque tantum memoriæ alacritatem, ſed & ingenii & iudicii acumen, nimium & intempeſtivum veneris exercitium labefactat & frangit, adeo ut obſervationum fide conſtet, quosdam inde in amentiam delapſos eſſe, teſte *Phil.* SALMVTH *Cent. I. obſerv.* 61. Præter ſenſus internos etiam externi a virium per largiorem ſeminis emiſſionem iactura graviter luunt. Hinc enim aurium murmura & ſuſurri, præſertim in phlegmaticis & ſenibus fiunt, acies oculorum obfuſcatur, immo coecitatem inde ſubortam fuiſſe teſtatum faciunt D. *Franc.* PAVLINI *obſerv. med. Phyſic. Cent.* 1. *obſerv.* 64. & *M. N. C. D. II. An. V. append. Godofr.* MOEBIVS *Phyſiol.*

c. 20. PANAROLVS *obſerv. med. Pentecoſt. 2. obſerv. 6. & 28. &c.*

§. XIII.

Actiones porro naturales, non leve inducta per intempeſtivos & repetitos coitus imbecillitate. patiuntur detrimentum. Inde enim inappetentia, nauſea cum ventriculi ſubverſione oritur, & copioſæ a cibis male digeſtis ingignuntur cruditates, abdomen flatibus diſtendentes; id quod etiam ab HIPPOCRATE olim notatum *Lib. 6. Epidem. Quibusdam, dum venere utuntur, inflatur venter, ut Damagoræ: & quibusdam in hoc ſtrepitus fiunt.* Lienteriæ quoque & cœliacæ paſſiones non raro inde ſumunt initium, quæ omnia de ſumma atonia, ſeu tono inteſtinorum & ventriculi deiecto, clarum exhibent documentum. Et quum imbecillitas effato CELSI omnibus morbis pateat, certe id ipſum etiam in iis obſervamus, qui nimio veneris exercitio vires profuderunt & debilitati ſunt. Certa enim & firma experientia conſtat, qui mature nimis & crebrius venereis rebus indulgent, raro ad ſenectutem pertingere, ſed effœta, languida & morbis obnoxia reddere corpora, quod etiam Hiſtoricorum princeps notat TACITVS. Si autem corpora venere exhauſta morbo corripiuntur, difficulter evadunt, & inprimis multiplici obſervatu compertum habet D. D. PRÆSES, iuvenes, qui Baccho & Venere vires conſumſerunt, ſi in morbum acutum, vel etiam in variolas & morbillos inciderunt, difficillime admodum conſanuiſſe.

§. XIV.

Meretur huc adduci egregius locus ex FONSECA *de ſanit. tuenda p. 110. Multi,* inquit, *iuvenes & robuſti, tot vici-*

vicibus una nocte venerem aliquando repetunt, ut vel brevi acuto morbo correpti moriantur, vel in graves incidant morbos, a quibus vix reſurgere poſſunt. Nam ubi corpus aliquod ex nimia venere debilitatum morbo acuto apprehenditur, nullus datur remedio locus. Inprimis autem hanc in rem perquam notatu dignum eſt, quod qui intemperantius veneri litant, ob infirmum & imbecille ſpiritibus & ſuccis defraudatum corpus, rarius fœcundum ſemen alant; id quod etiam a IVL. ALEXAND. obſervatum legimus, qui *libr. XXII. ſalubrium* ita diſſerit: *Venus eſt munus vigentis naturæ, quando hæc adeſt, utile & proliferum ſemen fortibus & robuſtis procreandis liberis habetur. Nam ex immaturo ſemine, quale teneriorum annorum, aut ſenili homini, non ſatis utilis & rebus gerendis imbecillis generatur homo. Quare nondum natorum incolumitati ſemper conſulere debemus.*

§. XV.

At vero ex abuſu veneris non ſolum morbi, ex atonia partium ſolidarum viriumque imbecillitate incunabula trahentes, prodeunt, ſed etiam graviſſimæ illæ afflictiones ſubnaſcuntur, quarum origo & geneſis ſpaſticæ partium internarum ſtricturæ debetur. Scilicet ſub ipſo congreſſu & fervidiori venereo actu, ea animi habitudo & corporis conditio eſt, ut univerſum nervorum ſyſtema, unacum contento in eo fluidiſſimo & impetum faciente liquido, gravius exagitetur & in motum extraordinarium abripiatur, quo fit, ut ſub ipſo coitu pulſus valde citatus & vehemens manum vibret, cor palpitet, partes tremant, pedes poſt actum vacillent, & omnium humorum fiat ebullitio & commotio. Quare non mirum eſt, ſi pro diverſitate temperamentorum, ætatum

tatum & pro differente partium fluidarum intemperie, & ſolidarum imbecillitate, varii & graviſſimi oboriantur morbi, qui plerumque nimiæ exagitationi ſanguinis & validiori impulſui humorum ad partes debiles, ibique factæ ſtagnationi, vaſorum diſtenſioni, aut rupturæ, ortum debent.

§. XVII.

Hos inter maxime eminet apoplexia, qua non paucos inter amplexus uxorios correptos eſſe obſervationum fide conſtat, cuius rei teſtes citamus *Henricum ab* HEER *obſerv. 9. p.* 103. it. *Dan.* LVDOVICI *M. N. C. Dec.* 1. *A. 9. obſerv.* 159. nec non BARTHOLINVM qui *Cent. 6. Hiſt.* 94. memorat: Liburni mercatorem Belgam deſideratæ amicæ complexui tam avide & inſatiabiliter indulſiſſe, ut in ſinu ipſo exſpiraverit. Et nosmetipſi haud ita pridem funeſtum eiusmodi caſum vidimus prope Vitebergam in milite, qui venereo œſtro percitus, puellam arreptam tam impenſe compreſſit, ut inter concumbendum apoplecticus interiret, reperto poſt mortem in cerebri ventriculis ſanguine extravaſato. Eidem quoque cauſſæ tribuendum, quod nonnunquam furore maniaco corripiantur immoderate libidinantes, de quo obviæ ſunt in commentariis hiſtoriæ, quibus, præter ſuperius allatam, addimus quam memoriæ prodidit SCHENCKIVS *in obſervat. med. Lib.* 1. *fol.* 41. item GRVNDELIVS in *M. N. C. Dec.* II. *an.* 4. *obſerv.* 166. de melancholico quodam, qui æſtate media uxorem iuvenculam ducens, tam profuſe & intemperanter cum noviter nupta congreſſus eſt, ut brevi poſt in furorem delaberetur. Quod ſi enim ſanguis copioſus & nimis craſſus, qualis eſt melancholicorum, cum impetu urgetur ad cerebrum, & per eius vaſa valde

diſtenta celeriter cum incaleſcentia truditur, furibundum incidit delirium.

§. XVIII.

Porro ſunt inter exempla, qui ab immoderatiori concubitu epilepſiam incurrerunt: id quod neutiquam mirum, quum DEMOCRITVS iam olim coitum parvam epilepſiam dixerit. Etenim ſub vehementi illa nervoſarum partium commotione, ipſius cerebri meninges, in diſpoſitis facile in vehementem ſpaſmum, quo epilepſiæ natura maxime continetur, cientur & abripiuntur; qua de re hiſtoriæ narrantur ab *Henrico ab* HEER *obſerv.* XIIX. *p.* 176. & *Lælil. a* FONTE in *Conſult. med.* 95. *p.* 176. Neque minus commemorabilis eſt caſus, quem D. D. PRÆSES ad confirmandum veneris nimiæ & intempeſtivæ detrimentum, quod capiti iniungit, benevole mecum communicavit. Videlicet ante plures annos contigit, ut adoleſcens quidam, XIIX. ætatis annum agens, ſubito ſemianimis concideret, cum horrore & artuum tremore, facie tamen rubicunda & pulſu adhuc micante. Et licet elapſa hora remediorum ope refocillaretur, ingentem tamen non ſolum languorem totius corporis perſenſit, ſed etiam haud ita multo poſt eodem paroxyſmo, poſt gravem præcordiorum anxietatem & artuum laſſitudinem, correptus eſt, qui aliquoties intra hebdomadem repetens, ardentem attulit in dextri cubiti angulo dolorem, tumore & contractura bracchii demum ſtipatum, & augmento ſuo & exacerbatione ipſum inſultum prænunciantem. Medici in conſilium vocati, iam vermes, iam aliam ſonticam cauſſam ſubeſſe autumantes, variis contra atrox hoc malum pugnabant præſidiis: ſed tantum aberat, ut

iisdem illud abigerent, ut potius eius atrocia magis exacerbaretur & increſceret. Tandem D. D. PRÆSIDIS auxilium imploratum, qui ſolo decocto ex antiſpasmodicis, demulcentibus & nervinis anodynis parato, & mane aliquandiu poto, morbum ſuperavit & ægrum liberavit, cauſſa poſtmodum in apricum producta per ancillam parentum adoleſcentis, quæ gravida & partui vicina faſſa eſt, illum ſingulis fere noctibus, antequam morbo correptus ſit, cum ipſa concubuiſſe.

§. XIX.

Præterea quam perniciosum ſit veneris exercitium iis, quibus cerebrum affectum, confirmatum habet D. D. PRÆSES, alio notabili exemplo iuvenis cuiusdam viginti annorum. Is ſclopum explodens, diſſiliente eo, gravius læſus erat in fronte, ita, ut clavus oſſi frontis impactus, ambas eius laminas perforaret, & feſtucæ ad interiora adactæ cerebrum comprimerent. Nihilominus tamen exemtis caute fragmentis oſſis, & indita, ad corruptionem quæ in læſa cerebri parte apparebat arcendam, eſſentia balſamica cum melle roſato, exterius quoque applicatis commodis præſidiis, eximia ſalutis ſpes affulſit, & vulneratus ab omnium ſymptomatum incurſu liber, in vado propemodum conſtitutus viſus eſt. Sed contigit forte, ut elapſis quatuordecim poſt inflictum vulnus diebus, ipſum inviſeret fœmina, qua concubitu vetito familiarius uti ſueverat, cum qua incontinens & viribus nimium fidens matutino tempore ardentius coiit, quo facto, tremor artus occupavit caputque dolore ac vertigine affectum fuit, & veſperaſcente cœlo, miſer apoplexia tactus, convulſionibus periit. Secto poſt mortem cadavere & cal-

varia demta, aliquot ſeri ſanguinei extravaſati cochlearia in baſi cerebri inventa ſunt, & ipſa læſio, una cum circumiecta cerebri parte, ſubflava in conſpectum prodiit. Eandem quoque in rem conferri meretur caſus, qui ab HILDANO *obſervat.* 22. *Cent.* 1. narratur luculenter adſtruens quam detrimentoſa ſit venus in vulneribus nervoſarum partium, & quem inſerere non abs re erit: Amputarat Chirurgus iuveni manum ex ictu ſclopeti penitus contuſam, & ægrotanti, venereis exercitiis admodum dedito, ſerio iniunxerat, ut a congreſſu venereo penitus abſtineret. At is cupiditatibus magis quam monito obtemperans, conſolidato propemodum truncatæ manus vulnere & ſymptomatibus ſedatis, fœminam iniit, funeſto cum ſucceſſu, quippe recidit illico in febrem, deliria, ſpaſmos aliaque gravia mala, & tandem quarto poſt die interiit.

§. XX.

Quemadmodum igitur veneris uſus in affectibus nervoſarum partium nocentiſſimus eſt; ita pari etiam ratione in acutis febribus, ubi univerſum ſyſtema vaſorum ſanguineorum, nec non nervorum, univerſali quaſi ſpaſmo detinetur, multum habet periculi, qua de re egregia exſtat obſervatio apud HILDANVM *Cent.* IV. *obſerv.* 26. Ibi meminit civis, qui vera pleuritide laborarat, eademque ſeptimo die per copioſum ſudorem cum ſymptomatum ceſſatione iam ſoluta, decimo die, denuo febre maximisque rigoribus correptus, decimo tertio ſubita morte obiit, & cauſſam inopinatæ lethalis cataſtrophes addit, quod æger adhuc & a morbo debilitatus cum formoſa uxore rem habens, ſibi interi-

teritum conſciverit. Similis fere, non tamen funeſtus caſus, D. D. PRÆSIDIS animo adhuc obverſatur præfecti cuiusdam militum, temperamento ſanguinei, quinquagenarii circiter & cælibis adhuc, qui quum unctius vivendi genus ſectaretur, vinoſa diæta uteretur & crebrius veneri litaret, podagricis & arthriticis doloribus ſubinde excruciabatur, & haud ita pridem a retropulſa per improvide adhibita exterius topica, in pleuritidem ſpuriam, intenſa febre, tuſſi ſicca & maxima reſpirandi anguſtia ſtipatam, inciderat; miſſo autem tempeſtive ſanguine & congruis diſcutientibus uſurpatis, per largiorem ſudorem, ſeptimo morbi die erumpentem, haud fallacem ſanitatis ſpem recipiens, venuſtum quod ad corporis curam alebat mancipium fervide comprimens, poſt venereum actum non ſolum tremorem omnium artuumcum rubicundo atro faciei colore, ſenſit, ſed etiam in priorem morbum recidit, longe graviorem redditum, accedente ſanguinis per tuſſim ſcreatu, deliriis & tandem ſopore, e quo nonnunquam expergefactus, de ſumma præcordiorum anxietate & ventris torminibus conquerebatur, ita, ut metus ſubeſſet funeſtæ inflammationis ventriculi & inteſtinorum. Nihilominus tamen, quum in auxilium vocatus D. D. PRÆSES contra hanc pugnaret medicamentis analepticis, demulcentibus, blande diſcutientibus, emulſionibus quoque largius ſubinde exhibitis, ſimulque ptiſanæ uſum ſuaderet copioſius bibendæ, factum eſt, ut oborto alvi ad aliquot dies continuante fluxu, morbi atrocia mitigaretur, & æger intra menſis ſpatium, adſpirante Deo, cum ſanitate in gratiam rediret.

§. XXI.

Ceterum haud rarum obſervatu eſt, a profuſa nimis venere febres accendi & generari. Novimus plures, qui immoderatius libidinantes, in lentas febriculas, cum partium tabeſcentia corporisque macie, inciderunt. Compertum quoque nobis eſt exemplum Nobilis cuiusdam, qui toties febre intermittente affligebatur, quoties intemperantius veneri indulgebat, eademque per octiduum detinebatur. De acuta autem febre, poſt immodicum veneris uſum oborta, obſervationem conſignavit BARTHOLINVS, *Centur.* VI. *hiſt.* 94. *Novi ſponſum*, inquiens, *qui primo noctis conflictu crebriori in febrem incidit acutam, cum virium defectu, ventriculi ſubverſione, immoderata ſiti, lipothymia, delirio, inſomniis & inquietudinibus, ut pene de novo ſponſo fuerit conclamatum, ſolis vero cordialibus & quiete reſtitutus eſt.*

§. XXII.

Accedit palpitatio cordis, frequentiſſimum Hectorum venereorum ſymptoma. Nam uti hæc ſpecies quædam convulſionis cordis & inprimis annexarum arteriarum eſt: ita eandem ſub vehementi illa nervoſarum partium in actu venereo commotione ex facili oriri poſſe, admodum credibile eſt. Fidem facit *Jo.* DOLÆVS *in Encyclop. med. L.* II. *c.* 6. *p.* 347. memorans: quendam, in exſequendo coitu nimis incontinentem, in tam gravem cordis tremorem incidiſſe, ut pæne de eodem actum fuerit. Similiter obvium admodum eſt, ut ſub ipſo exercitio veneris, vel ante illud meditatione impenſius præconceptum, crebra ſuboriatur ſternutatio, quæ itidem levis eſt convulſionis ſpecies, potiſſimum in

tuni-

tunica interiora narium inveſtiente nervoſa, qua ob conſenſum rami nervi quinti paris, per eandem diſperſi, cum intercoſtali, thorax & diaphragma ſimul concutiuntur & commoventur. Eiusmodi exempla annotati & memoriæ prodita ſunt apud STALPARTIVM *van der* WIEL item AMATVM LVSITANVM *Cent.* IV. *curat.* 3. *&* BONETTVM *in anatom. pract.* Lib. I. *ſect.* 20. *Schol. ad obſervat.* 17. Neque hoc loco prætereundus eſt morborum, qui articulis in cumbunt, ac inprimis podagræ, ex nimia venere ortus ac generatio. Tritum enim vetuſtate eſt proverbium, Bacchum & Venerem eſſe podagræ parentes; id quod etiam firmo, tam rationis, quam experientiæ, ſtat talo. Quippe profuſa luxuria & immodico vini potu benigna humorum indoles admodum corrumpitur, variisque impuritatibus inficitur, veneris autem exercitio crebriori, artus eorumque ligamenta nerveo-tendinoſa debilitantur, ut ex facili acris rodens humor ibi colligatur ac dolorum ſcenam inſtruat.

§. XXIII.

Tot ac tam gravia ſunt mala, quæ ex intempeſtivo & nimio veneris uſu in corpus redundant; & quorum ortus ac generandi ratio facili negotio ſuppeditari poteſt. Scilicet præter ea, quæ paſſim de horum morborum natalibus inſeruimus, ex gemino ſuperius expoſito fonte, debilitate nempe & impetuoſa per animi affectum inducta commotione, eorundem originem appoſite & intelligenter duci ac derivari poſſe cenſemus. Etenim effrenis libido, non tantum calorem nativum conſumit & cum eo ipſas vires exhaurit, verum etiam ventriculi robur ac tonum deſtruendo, concoctionem turbat

bat ac tardat, & ad cruditates ingignendas plurimum confert. Inde ructus, flatus, nauſea, ciborum inappetentia, lienteriæ, nonnunquam etiam catarrhi & coryzæ, proveniunt, corpus marceſcit & imbecillitatem contrahit, memoriæ & ingenii vis hebetatur & ſomnus quoque placidus turbatur, adeo, ut eiusmodi ſubiecta ad res peragendas tardi admodum & laſſi fiant, prout in quibusdam a me obſervatum eſt. Hinc quoque ratio petenda eſt, cur tale corpus imbecille redditum, omnibus morbis promte pateat & crebrius obnoxium ſit. Facilius enim læditur a cauſſis externis, vitiis ſcilicet diætæ, inclementia aëris, & animi affectibus, inprimis vero frequentius & citius a morbis epidemicis apprehenditur iisdemque frequentius ſuccumbit. Præterea in ejusmodi corporibus, abuſu tam Bacchi, quam Veneris, enervatis & debilitatis, morbi quoque alias benigni, plerumque funeſti fiunt, naturamque & genium malignorum imitantur, utpote quorum ratio formalis, nonniſi ſumma virium proſtratione & ſomni defectu, pulſu parvo ac debili continetur.

§. XXIV.

Quum vero per crebriorem & immoderatum coitum ſumma imbecillitas, non modo cerebro, ſed univerſo etiam generi nervorum & nervoſarum partium inferatur, & propter robur deperditum, quam facili in hiſce locis ſanguinis & humorum ſtagnationes & congeſtiones oboriantur: profecto ad graves capitis morbos immodicus eiusmodi concubitus diſponit ac viam ſternit. Hinc enim promtum ad funeſtam apoplexiam eſſe aditum ſuperius exemplis quibusdam adſtruximus, quando nempe ſanguis

guis in corpore exundans, per nimium actus venerei fervorem commovetur & ad caput urgetur, ubi canales cerebri diſtendit, & tandem ruptis iis, effluit & truculentum hunc gignit morbum. Si autem ſanguis copioſius eo congeſtus vaſa non perrumpit, ſed eadem tantum nimis infarcit & ampliat, in iisdemque ſtagnans difficilius progreditur, mitior apoplexiæ ſpecies, a nobis ſpaſmodica dicta, oritur, in qua omnes quidem ſenſus, tam interni, quam externi concidunt, pulſus tamen & motus cordis remanet, facies rubicunda totumque corpus calore perfuſum eſt, quale exemplum notavimus olim in adoleſcentulo XV. annorum. Porro quando iis, quibus caput debilitate affectum, ætas iunior & phlegmaticum temperamentum eſt, venereo oeſtro agitantur, & ſanguine impetuoſius ad cerebrum rapto, ſeroſa materia ſecedens, ad interiora eius ipſamque medullam oblongatam & cerebellum ſerpit ac penetrat memoriæ oritur debilitas. Pari ratione ſi impetus ſanguinis & congeſtio nimia ad caput vergit, & principiis potiſſimum nervorum opticorum incumbit, oculorum caligo & cæcitas inducitur, præſertim ſi ſeroſus humor ibi deponatur. Vidimus exemplum in militiæ præfecto quinquaginta annorum, macilento, temperamento ſanguineo-melancholico, qui per longum temporis ſpatium veneris prælia acrius & inſatiabiliter miſcens, primum non modo languorem, maciem & conſumtionem totius corporis, ſed viſum quoque deperditum ſibi attraxit, & poſtea oculorum aciem plane amiſit, ut omnia quaſi per nebulas cerneret, donec tandem ingeſta avidius carne ſuilla, fumo indurata, febrem timens, vomitorium uſurparet, & poſt eius uſum, capite mirum intumeſcente, cœcus prorſus redderetur.

 §. XXV.

§. XXV.

Notandum quoque hoc loco eſt, quod eiusmodi corpora, quæ frequentiori & intempeſtivo coitu valde debile & imbecille cerebrum ſibi contraxerunt, non tantum ob animi in ipſa venere violentiori affectum, ſed etiam ob alias cauſſas, quæ ſanguinem ad caput commovendi facultate pollent, maxime eas, quæ ſpaſticam ſtricturam partibus inducunt: ut ſunt externum frigus, corporis refrigeratio, ira, terror, vel imprudens adminiſtratio emetici, purgantis, aut balnei nimis calidi, in eiusmodi graves capitis morbos incurrant. Quapropter & noviter nuptis, plerumque fervidius opus maritale ſuſcipientibus, moderamen & temperamentum ſuadendum ac iniungendum. Nocet enim quam maxime commotio illa venerea iuvenilibus corporibus, ſi nempe ſubito in motum perverſum & tam inſolentem rapiuntur, ut non modo febres, ſed & nervorum affectus exoriantur, inprimis quando heterogeneis & alienis materiis ſucci ſcatent. Eandem quoque ob cauſſam utiliſſimum coniugium ineuntibus eſt monitum: ut paullo ante nuptias, non balneis ex aqua ſimplici, ut plerumque moris eſt, ſed congruis auxiliis internis corpora expurganda curent, ne ſubſequentes animi & corporis motus tam facile gravia damna inferant. His enim neglectis, accidit quandoque, ut paulo poſt nuptias, dolor gravis lumbis quaſi ex frigore incumbat, cum urinam reddendi difficultate & teneſmo, quod factum in hæmorrhoidario quinquaginta anorum referunt M. N. C. *Cent. I. obſ.* 16. qui dolor procul dubio ex commotione ſanguinis per venerem ad hæc loca originem traxit.

§. XXVI.

Sed hæc de morbis qui in ſexum nobiliorem per vene-

veneris intemperantiam incidunt: nunc paucis adhuc mentio iniicienda eorum incommodorum & affectuum, quos ipſæ fœminæ a nimio in veneris exercitio fervore frequentius experiuntur. Quamvis vero non tantus ſit numerus eorum, neque tantum periculum, ac in viris, eo quod in ipſo actu mulieribus nihil virium per emiſſionem materiæ ſpirituoſæ ſubtrahitur: attamen quum eædem plerumque, ob imbecillius minusque excultum rationis & iudicii acumen, phantaſia pertinaciore & vehementiori polleant, fit, ut ſubinde ob graviorem animi in oeſtro venereo affectum, non levia experiantur mala, quæ inter præcipuum & valde frequens eſt furor ſic dictus uterinus, perquam familiaris viduis præſertim libidinoſis, lauta diæta fruentibus & ſanguinem copioſum in venis alentibus. Non minus pathemata iſta ſpaſtica quæ vulgo hyſterica nominantur, plerumque a fortiori phantaſia, quæ in res venereas libidinoſe fertur, vel plane ducunt originem, vel ſaltim exaſperantur. Nota nobis eſt mulier admodum ſalax & veneri dedita, quæ plerumque a coitu epilepſia, a Medicis hyſterica dicta, attentabatur. Porro oculis etiam nimiam venerem in fœminis eſſe inimicam, innotuit nobis exemplo cuiusdam mœchæ, libidini vagæ indulgentis, quæ quotiescunque venereis amplexibus ſeſe ſubiiciebat, oculorum caligine viſusque hebetudine afficiebatur, donec tandem inconſulto emetici validioris uſu in guttam ſerenam incidens, luminibus penitus orbaretur.

§. XXVII.

Expoſitis ſic & definitis varii generis afflictionibus, quas in utroque ſexu profuſior & intemperantior veneris uſus concitare ſolet; ſequitur iam, ut quibusnam corporibus maxime immoderatus & intempeſtivus concubitus ſit infeſtus, & quæ ab eodem ſibi temperare debeant, paulo accuratius determinemus. Neque enim exiſtiman-

ſtimandum eſt, omnem omnino veneris uſum eſſe adeo exitioſum & ſemper cum maximo ſanitatis detrimento coniunctum, eamq; ob cauſſam pertimeſcendum & penitus intermittendum, præſertim ſi paulo frequentior allubeſcat. Quippe exempla & uſus docent, eos, quibꝰ corpus firmum & robuſtum obtigit, ætas vegeta iuvenilis decurrit, & temperatura calida & humida, ſeu ſanguinea, cum unctius vivendi copia eſt, qui bene appetunt, digerunt & egerunt, ſine ullo gravi incommodo, languore & ſubſequente noxa, veneris exercitia, ſi modo non exceſſiva ſint, ferre poſſe, adeo ut, ſi conſueta diutius omittant & abſtineant, atrocibus malis uterque ſexus oppugnetur, ut ſunt languor totius corporis, melancholia, annorexia, delirium, in fœminis convulſio epileptica, ſubita præfocatio, & quæ plura ſunt, de quibus videatur *Franc.* PAVLINI *M. N. C. Dec. II. An.* IX. *obſervat.* 89. *&c.* GALENVS quoque L. VI. *c.* 5. *Loc. affect.* memorat, in quibusdam, niſi aſſiduo coiverint, capitis moleſtias, ciborum faſtidium & febres excitatas fuiſſe, & affert exemplum cuiusdam, qui, quũ uxoris obitum dolenter ferens, multo luctu ſeſe conficeret, omnem cibi cupiditatem amiſit & alia gravia ſymptomata paſſus eſt, nec prius ſeſe in ſanitatem vindicavit, quam ad fœminæ conſuetudinem rediiſſet. Hinc cum CELSO L. *de ſanit. tuenda* ſentiendum eſt; *concubitum, modo non nimis frequens ſit, corporis vires excitare.*

§. XXVIII.

Sed ut rem, quæ explicanda reſtat, exponamus, inprimis monendum eſt: quod maxime omnium ſibi ab affectu venereo & ſeminis immoderata emiſſione in crebriori coitu temperare debeant omnes infirmi & imbecilles, ne vires, quæ etiam ſecundum CELSVM adverſæ valetudinis præſidia ſunt, nimium profundant & varia damna ſibi conſciſcant. In numero autem imbecillium

ſunt primo loco ii, qui a natura tales, hoc eſt, qui a parentibus infirmis, valetudine quadam afflictis & in ſenectute conſtitutis geniti ſunt, temperamento phlegmatici & melancholici, ætate pueri & adoleſcentes, quibus ipſa natura provido admodum conſilio, & ſtudio quaſi, pauci ſeminis generationem conceſſit, ut eius excretio vix neceſſaria ſit. Eundem quoque in cenſum referendi valetudinarii, quibus appetentia proſtrata & concoctio vacillat, ſenes minus vegeti, omnesque ii, qui a præcedente morbo, ſive acuto, ſive diuturno, per immodicas ſanguinis profuſiones & emiſſiones, aut diuturnum mœrorem, inediam, vires conſumſerunt & attriverunt.

§. XXIX.

Multo vero magis inimica eſt iis venus, qui valetudine adverſa adhuc detinentur, ut ſunt phthiſici, hypochondriaci, arthritici, podagrici, cachectici, quibus non poteſt non hic affectus veneris magno detrimento eſſe, quandoquidem quo magis vires corpori afflicto detrahuntur, eo magis vehementia morbi creſcit ipſaque ſanatio difficilior redditur. Inutilis quoque, immo prorſus noxii venerei congreſſus ſunt, corporibus, quæ ſanguine craſſo & minus fluido, quin etiam impuro redundant, qui, ſi paulo intenſiori animi fervore & libidinoſa cupiditate commovetur & cum impetu ad partem hanc vel illam debilem fertur, ſæva protinus mala concitari poſſunt. Quare ſicuti melancholicis, qui ſanguinem plerumque copioſum & ſpiſſum alunt, repentina, fortior & inſueta corporis motio & exercitatio admodum adverſa eſt, eo quod ſanguinem craſſiorem in velociorem motum ciet, ut ad minima vaſa impetuoſius appulſus iisdem impingatur ibidemque ſtagnet: ita etiam vehementior animi in venere paſſio & libidinoſi deſiderii impetus, non poteſt non iis eſſe valde detrimentoſus.

XXX.

Præterea moderamen in venere ſervent litterarum ſtudiis invigilantes, præſertim ii, qui aſſiduis meditationibus & lucubrationibus caput fatigant, vires labefactant & corpus enervant, quippe qui, iam tum ob hanc vivendi rationem & litterarios labores ad malum hypochondriacum, maxime omnium concoctionem & digeſtionem ventriculi depravatam, fœcundam plurimonum morborum cauſſam, proni, longe citius hæc vitia ſibi contrahunt & gravius iisdem affliguntur, ſi frequentius veneri litant. Quinimmo iuvenes etiam, qui litterarum culturæ animum adiiciunt, ſi præmature libidine & luxuria vires diſſipant & exhauriunt, rariſſime ſenectutis principia attingunt, ſed anticipato termino mortem oppetunt. Neque denique prætereundum eſſe arbitror, pernicialem admodum eſſe actum venereum iis, qui vehementi animi affectu, ira, terrore, correpti, mox ad illum deſcendunt, vel etiam qui die, quo multum ſanguinis per venam emiſſum, aut fortiter ſurſum ac deorſum pharmaco purgatio inſtituta, eidem indulgent. Perpetua enim eſt regula: veneris exercitium nunquam eſſe admittendum, ubi motuum turbæ adſunt & corpus iisdem gravius iactatur. Vidit quoque DN. PRÆSES non levia incommoda accidiſſe iis, qui aquarum mineralim potui vacantes, in exſequendis venereis actibus nimii fuerunt, & felicem earundem operationem inde non parum turbatam eſſe ac retardatam.

§. XXXI.

Quamvis igitur maxime imbecillis & debilibus nimia venus ſtudioſe fugienda ſit; ſunt tamen ex horum numero non pauci, qui eximios ad ejus exercitium perſentiſcunt ſtimulos. Et hi ſunt inprimis, quorum ſucci multis ſalibus ſubtilioribus ſtimulantibus onuſti ſunt, ut arthritici, nephritici, podagrici & ſcorbutici;

hanc

hanc forſan ob cauſam, quod humores lymphatici, quibus organa generationi inſervientia imbuta & perfuſa ſunt, ſubtilem & vellicantem acredinem ex impura ſanguinis & humorum maſſa ſuſcipiant, & inducto per hanc partibus ſtimulo, maior affluxus ſanguinis, uberior liquoris ſeminalis ſecretio & inde turgeſcentia in ductibus ſeminalibus fiat, qua præſente, ob commercium, quod inter corpus & animam, præſertim eius vim imaginativam, intercedit, homo rerum venerearum & coeundi deſiderio inflammatur. Idem evenit in vegetioribus adhuc ſenibus, quorum humores ad ſalinam ſcorbuticam indolem admodum proni, ſubinde cupiditatem ad concubitum ingignunt. Quod enim a ſpiculis acribus ſubtilioribus genitales partes ad veneris exercitium exſtimulari poſſint, teſtantur aphrodiſiaca, quippe quorum non nulla & præcipua, uti ſunt cantharides aliaque ex animalium & vegetabilium familium depromta, acri ſale imbuta ſunt, eodemque virtutem ſuam præſtant. Eidem quoque cauſſæ tribuendum, quod nonnulla purgantia ſubtiliori acredine pollentia, uti ſunt colocynthiaca, helleborina, extractum panchymagogum Crollii, præter alvum vacuantem effectum, ſub ipſa operatione quandoque genitalia ſtimulando, veneream appetentiam excitent, cuius rei exempla perhibent *Timæus a* GVLDENKLEE *Conſ.* 50. SALMUTH *Cent.* 1. *obſerv.* 71. *it. Dec.* III. *An.* 146. *Obſerv. reb. M. N. C.*

§. XXXII.

Vltimo loco ſupereſt, ut ſalutare etiam conſilium addamus, & doceamus: quomodo ii, qui a nimia & intempeſtiva venere noxam ſibi iamiam contraxerunt, maiorem arcere ac declinare poſſint. In hoc autem pariter prudens & peritus Medicus ad duas palmarias damnorum cauſſas animum & auxilium dirigere debet, ut videlicet vires proſtratas ac diſſipatas reparet per analeptica & roborantia, & effrenes ac tumultuantes ſolidorum & fluidorum commotiones, demulcentium, anodynorum, refrigerantium & antiſpaſmodicorum

ope

ope placet atque componat. Quod ſi igitur vires exhauſtæ refocillandæ ſunt, præſtat id potius alimentis bene nutrientibus & cum bonis ſuccis robur ingenerantibus, perficere, quam medicamentis calidis & ſpirituoſis; quam in rem iuſcula & brodia, ex ſalubribus carnium generibus, cancris & raſpatis ac contuſis quoque oſſibus, decenti enchiriſi per decoctionem in clauſo vaſe, extracta (die Krafft-Brühen) plurimum commendamus. Quando autem ob veneris immoderatum uſum & ad eundem effrene deſiderium, corpus calore lento & tabe conſumtum, aut arthriticis, podagricis, ſcorbuticis & ſenibus, venereis ſtimulis agitatis, conſulendum; certe vix ullum præſtantius præſidium lactis, ac inprimis aſinini, decenter adminiſtrato potu eſt, quo ſimul labes & dyſcraſia ſalſo-ſcorbutica humorum emendatur, corpus nutrimentum accipit ac vires deiectæ foventur. Poterunt tamen etiam fructuoſe admodum in uſum vocari & diæteticis interponi medicamenta nonnulla, e quorum numero omnibus palmam præripiunt, quæ ex cinnamomo, corticibus citri, meliſſa & ambra parata ſunt.

§. XXXIII.

Ad alterum quod attinet, quando nempe mox a coitu corpus enormibus motuum turbis gravius iactatur & grave periculum ac damnum metuendum, tunc alia longe curationis via eſt ineunda. Compeſcendæ nimirum & coercendæ ſunt nimis exorbitantes ſolidorum & fluidorum commotiones, cui ſcopo egregie emulſiones ex ſeminibus quatuor frigidis, ſemine papaveris & aquis blande anodynis, ut primul. veris, liliorum convallium, roſarum, acaciæ, tiliæ concinnatæ, ſatisfaciunt. Eodem quoque nomine laudem merentur pulveres antepileptici & cinnabarini, etiam nitrati, eſſentia croci, nec non liquor *Dn.* PRÆSIDIS anodynus mineralis. Neque inutile ſed ſæpius neceſſarium fore iudico, ſi corpus ſucco & ſanguine fartum venereo œſtro agitatur, & metus gravioris capitis morbi, ut apoplexiæ vel etiam maniæ ſubeſt, ut antiſpaſmodicis non ſufficientibus, ſanguis e vena ſecta ſubtrahatur, pediluvia adhibeantur & ad potum non cereviſia, ſed aqua decocta propinetur. Optime autem rebus ſuis conſulunt, qui temperamentum ſibi indicunt & medica ope non indigent.

FINIS.

(o)